

НЕЗАВИСИМ ЖИВОТ

АКО (НЕ) ИСКАМЕ ДА ПОРАСНЕМ

Понякога законите у нас се спазват. Понякога се изпълняват наредби и ведомствени решения, намират се начини. Някой ги намира. Но само понякога – и затова продължаваме да смятаме подобни случки за инцидентни. Като случая в Габрово, за който ще прочетете по-нататък в бюлетина. Като решението и последвалите действия на Министерството на образованието и науката (ако се абстрахираме от политико-партийните интереси, които често са в основата на подобни, инак важни неща) за извеждане на учениците от ромски произход от гетата и включването им в масовите училища. Въпросът е защо в България добрите неща продължават да се случват така – понякога?

И докато преди се оправдавахме с комунистическата машина, която се опита да смаже гражданската ни бдителност и активност, някак това вече не минава. Не ни вярват европейците... и ние не си вярваме. Продължаваме обаче да си затваряме очите, продължаваме да се държим като недорасли възрастни, да се крием от отговорности, дори когато нещата пряко ни засягат. И да се спасяваме поединично... Отговорността тежи, но и овластява. Ако сме готови да я поемем, то ще означава, че сме пораснали и сме станали силни като гражданско общество. Тогава няма да се налага да се спасяваме поединично – защото ще сме възпитали една демократична държава, която ще работи за нас. И ще имаме властта да контролираме. А колкото по-често говорим за всичко това неинцидентно, колкото по-малко единствената възможност за спасение е поединична, толкова по-близо ще сме до нормалната правова държава, в която главната ценност е човекът. И в която всичко работи и се създава в негов интерес...

Защо в България добрите неща продължават да се случват само понякога? Ако всеки от нас намери отговора сам за себе си, то ще означава, че е пораснал, то ще значи, че е осъзнал своята отговорност в подредбата на хаоса, наречен гражданско общество.

Валентина Воденичарова

ТЕМА НА БРОЯ

гражданската и институционалната активност – има ли ги у нас

„Маймунски свят“

Телевизионно предаване и не само

Случайно гледах телевизия и попаднах на Animal Planet...

Предаването беше за приматите... случайно.

Те са наши прабащи и прамайки... определено.

Съществува едно място, някъде по широкия свят, то и няма значение къде точно... Нарича се „Маймунски свят“ – нещо като специализирано заведение за отглеждане и лечение на малки маймуни от всички видове. Прибират ги от цял свят. Разни специалисти полагат грижи за тях. Много грижи. С много любов. И пари. И това не е случайно.

Защото след като си уредил държавата си...

Погрижил си се за хората...

(И хората в неравностойно положение живеят нормално, по дяволите!)

Получаваш достатъчно... от всичко.

Всички са щастливи и доволни... (добре де, повечето).

Е, при това положение как да не се на-

сочиш към приматите?

Да им осигуриш подходяща среда... като от картинка.

Да им даваш подходяща храна... редовно.

Да ги обичаш...

Да ги милваш...

Да скърбиш когато умират...

И като че ли случайно си пожелах да съм маймуна...

Да живея в онзи „Маймунски свят“... Ама живея в България... където непрекъснато маймунясваме по нашенски... от държавната политика и практика... От безумията, които отговорните сътворяват... (уж за хората), от различните мерки и теглилки... наистина маймунясваме... от години.

Обаче аз няма да се дам...

Няма да позволя на държавата да ме обръща на животно...

Няма да стана примат...

Няма да позволя идиотският живот да превръща в примати хората около мен...

Няма!

Гаяя *Стоева*

НЕ ЗНАЕМ ДОКОЛКО МАЙМУНСКА РАБОТА е това, което виждате на снимките, но определено не е поведение на цивилизовани европейци, зачитащи правата и достойнството на хората около себе си. Нима само ние, българите, не знаем за какво служат велосипедните пътеки и скосява-

нията на булевардните тротоари? Нима само ние сме толкова зле с ориентацията, че паркираме коли и контейнери на места, които най-малко са предназначени за паркинги? Май тази работа не е от незнание или липса на

ориентация... напротив – ориентацията е толкова ясна, че чак ще ни избодат очите – собственият, единствено и само собственият интерес. Устройва ме да си паркирам точно на това място колата или контейнера и не ме интересува нищо друго.

Докато се държим по този снобски начин, докато си затваряме очите, докато не ни пука за човека до нас, работата ни ще е маймунска (извиняваме се на животните).

Кръстовището на бул. „П. Евтимий“ и бул. „Фр. Нансен“

(НЖ)

ПРОМЯНАТА Е НЕИЗБЕЖНА, ПРОГРЕСЪТ Е ВЪПРОС НА ИЗБОР

Г о д и н а т а , през която експертите и специалисти, под координацията на Центъра за независим живот – София, трябваше да изработи предложение за проектозакон за равнопоставеност и равни шансове за хората с увреждания, измина неусетно. На 20 септември 2002 г. в Информационния център на Европейския съюз проведохме поредната работна среща, на която обобщихме резултатите от тази едногодишна работа. Тоест резултатът е налице – един нов революционен за нашите географски ширини закон, изработен изцяло върху основата на демократичните европейски и световни практики. За да разберем какво всъщност е революционното в това предложение, нека припомним

КАКВА Е СИТУАЦИЯТА В МОМЕНТА:

Действащият Закон за защита, рехабилитация и социална интеграция на инвалидите не може да гарантира реалното участие на хората с увреждания в обществения живот.

Той е със сгрешена философия и сбъркана политическа рамка. В него не се разграничава:

- „инвалиди“ и „хора с увреждания“;
- „социално подпомагане“ и „социална интеграция“;
- „специализирани училища“ и „интегрирано образование“;
- „трудова-производителни кооперации“ и „обща работна среда“;
- „медицински подход“ и „социален модел“;
- „освидетелстване“ и „индивидуална оценка“;
- „грижа и защита“ и „осигуряване на равни права“.

Ето защо е крайно наложително изра-

ботването на нов Закон за равнопоставеност и равни права на хората с увреждания, който да гарантира:

- забрана за всякаква дискриминация, свързана с наличието на увреждане;
- възможности за хората с увреждания да правят своя избор;
- достъпна архитектурна среда за всички;
- възможност за децата с увреждания да учат и в масови училища;
- възможност за хората с увреждания да се реализират на пазара на труда;
- получаване на индивидуална оценка на увреждането и услуги, които да компенсират дефицита, създаден от него;
- реално участие на хората с увреждания в обществения и политически живот.

За разлика от действащия в момента Закон за защита, рехабилитация и социална интеграция на инвалидите, проектопредложението се базира на принципите на равнопоставеността и зачитането на основните човешки права на българските граждани с увреждания. Представени са механизмите и отговорните институции, които да осигурят условия за пълноценен живот на хората с увреждания – от достъп на архитектурната среда, до реални индивидуални стимули за работодатели, наемащи хора с увреждания.

Трудното тепърва предстои – зад това предложение освен нас, потребителите, трябва да застанат и отговорните политически фактори, които не просто да имат желание за промяна, но и да могат да работят за нея.

Повече по темата очаквайте в следващия брой.

(НЖ)

И у нас може да се строи ДОСТЪПНО

Интервю с Григор Шентов – новодолец в едно съвременно и съвсем достъпно жилище

Не за първи път ви срещаме с него. Той беше наш гост в рубриката АРТ КЛУБ на брой 4 от 2001 г., където ви представихме неговото изкуство – дърворезбата.

Днес поводът за среща е различен – отскоро той живее в ново жилище, при това не му се налага тепърва да го преустройва, защото строителните предприемачи са съобразили архитектурния план на жилищната кооперация със специфичните нужди на Григор още преди строежа.

Това чудесно кътче се намира на третия етаж на една архитектурно раздвигана нова сграда – а изпълнител на строежа е фирма „Еврострой“. Още по-приятната изненада обаче е, че блокът е построен на кота нула. Липсата на стъпала и прагове е удобство и необходимост не само за Гришата, който се придвижва с инвалидна количка, но и за всички останали обитатели на блока – от бебетата до възрастните хора.

– Разкажи ми как се стигна до строежа на новото жилище?

– На мястото, върху което е построен блокът, съпругата ми Гергана имаше къща. Когато бутнаха къщата, ни включиха в този блок като собственици.

– Правихте ли нещо допълнително по достъпността на жилището, или строителните предприемачи се погрижиха за това?

– Като подписахме договора за преотстъпване право на строеж, Гергана каза, че иска специално консултирани условия със „съпружеското тяло“. Инженерите и собствениците на строителната фирма дойдоха лично да ме попитат какво искам. Казах им, че искам от колата до горе да няма прагове. Попитаха ме какво зна-

чи прагове и аз им казах, че искам всичко да е на равно – сядаш на количката и се возиш. Изненадах се, че се съгласиха. Съседната сграда също е тяхна. Вече бях хвърлил един поглед там, знаех че има две-три стълби до асансьора и си имах план как да ми направят пътеки. А единият инженер ми каза, че не е необходимо, защото могат да го направят на нивото на тротоара. Само ме е яд, че не им казах да направят скосяване за колата ми. Ако им бях казал, щяха и това да направят.

– Ти имаше ли някакви по-специални изисквания за жилището?

– Помолих за по-широки врати, за да мога да излизам и на балкона, защото през панелна врата не се излиза. Иначе всичко е стандартно, само вратата на банята е разширена, защото стандартните врати са много тесни. А когато за първи път опитах да изляза на балкона, в присъствието на инж. Евтимов, собственикът на строителната фирма, въпреки че вратата ми изглеждаше доста широка, количката заскърца отстрани при излизане през вратата. Инженерът се притесни и нареди на работниците до следващия ден проблемът да бъде отстранен като се направи разширение. Вратата на балкона е с около 15 см по-широка, отколкото е в останалите апартаменти. От строителната фирма ми казаха, че са ми сложили врата за магазин. Сега ходя на балкона, за да тупам покривката, храня врабчета, даже гледам цветя. Обичам цветята, но да са на разстояние. Настоявах за такива, които не са много капризни, за да не чакат много на мен.

– Правени ли са други, допълнителни подобрения и преустройства в банята?

– Да, покрай тоалетната чиния има едни жезла, които направиха строителите. Децата ми се смеят, че било успоредка. Около душа също има ръкохватка.

– **Имаше ли готов строителен план, или е правен след вашите уговорки?**

– Планът е правен след уговорките. Аз „вдигнах шум“ още преди да го изготвят и те казаха, че ще го съобразят с изискванията ми като собственик. Например тук в банята плочата е „счупена“. Това е строителен термин, който означава, че тя е по-надолу, спрямо нивото на коридора. В нашия апартамент е направено така, а горе в съседите е по друг начин... Аз по това време въобще не знаех, че има плъзгащи се врати. Видях ги, когато това вече беше готово. Въобще не се сетих, че може да съществува такава неща. Иначе щях да си направя такава врата на банята.

– **Виждам, че кухненските ти мебели са направени удобни, можеш да ползваш и мивката. Те готови ли са, или са правени по поръчка?**

– Строителите сложиха само мивка, както е по план. Шкафовете направихме при моя приятелка, която има фирма за дърводелски услуги. Отидох при нея и ѝ казах, че искам да си мия ръцете нормално, напред. Вижда ли си как човек от количка си мие ръцете? Заставаш успоредно на мивката и се миеш настрани. Много е гадно.

Размерите на шкафите ги измислих там на място – така, че да ми влизат колената под мивката. Откакто имаме тези шкафове, жена ми изцяло ми е прехвърлила дейността „миене на чинии“. (Смее се.)

– **Според чл. 42 (1) от Закона за защита, рехабилитация и социална интеграция на инвалидите и чл. 53 от неговия Правилник, имаш право на целева помощ за преустройство на жилище. Ползвал ли си я?**

– Не съм ползвал, но и не отговарям на условията. Като излязоха тия неща по вестниците, всички роднини се изредиха да ми носят изрезки от вестниците: „600 лв. на количкар: получава, прави си къщата“. С тези изрезки изпратих майка ми да попита. Казаха ѝ да занесе справка за дохода на семейството. Жена ми е учителка и взема на хартийка 250 лв., а аз получавам към 110 лв. пенсия. Доходът на калпак трябвало да бъде 80 лв., а ние, понеже сме четиричленно семейство, имаме 84 лв. и не отговаряме на условията. Така е направено, че никой да не може да вземе. Затова не вярвам много на тези неща.

– **Разкажи ми за строителния предприемач инж. Евтимов. Беше ми казал за него, че е човек с широко скроена душа.**

– През цялото време моето удобство му беше така да се каже основна мисъл. Каза: „Никой не се сеца за тези неща, а моите родители също ще остаряят.“ Той е дър човек. Казва, че дори на него му е трудно да се наведе, а камо ли да си вдига краката през някакъв праг.

– **Това всъщност е шефът на тази строителна фирма, така ли?**

– Да, те са двама. Единият е от съседната кооперация, а другият, Евтимов, живее някъде в ж.к. „Лагера“. Той се ядосваше, че не си го е направил така равно и у тях, хем сам си го е строил. Не се е сетил. Учат, ама не се сецат. Иначе бяха много коректни и не са ни притеснили с нищо. Но и ние не сме „мрънкали“.

– **Освен всички тези подобрения в апартамента, има ли нещо, което за теб е ново като усещане, като чувство?**

– Например никога не съм ходил да хвърлям кофата с боклук – сега мога. А пък преди десетина дни ходих да си плащам тока. Не можеш да си представиш какво морално удовлетворение е. Малкият ми син беше с баба си, големият син и жена ми на работа, а аз тръгнах да си плащам тока. Израснал съм в този квартал и знам накъде е наклонът на улиците и накъде да се спускам. Токът при нас открай време се плаща в един кантон. Влязох вътре почти на риск... не знаех дали няма стъпала. Ти да видиш – и от Електроснабдяване са направили местата за плащане достъпни за колички! Влязох вътре и казах: „Аз идвам да си платя тока“. Служителката ме изгледа като извънземен. Не знаех, че всички ходели там да си плащат тока, после го разбрах. Но аз така... по-иначе се чувствах. Платих си го и даже си прибрах бележката. Друг път я ида, я не ида, защото като се развали времето, ще стане много трудно. Сега се ядосвам с водата, защото не идват да запишат водомерите. Това е някаква такава... как се казва... „бюрократична спън-

ка“. И водата ще ида да си платя. По веднъж ще отида да го направя. После може никога да не го повторя... Ново усещане е сам да се „завирам“ по институции. Но жена ми не ми даде да отида лично дори да се регистрирам в Общината. Въпреки че полицаите „бръмчат“, не ми правят проблем да спирам пред Съдебната палата. Оттам по количка отивам къде ли не! Ама Гергана не даде и сама отиде да ме регистрира. Това малко унижи гражданските ми права. А за личната ми карта онзи ден с Иван (големият син – б.р.) отидохме сами. Спряхме на най-забраненото място пред IV-то районно, полицаят ни гледаше през цялото време, но не ни направи забележка. Само че, за бяла, ни заваля един дъжд... час и половина стояхме с едни млади девойки, които си мятаха погледи с Иван. Аз пих кафе, изпушихме 100 цигари и пак в дъжда се прибрахме. Тъкмо излязохме до колата и изгря слънце. (Смее се.) Аз обичам да ходя по институции.

– А какво мислиш за достъпността? Достъпно ли е за теб в този район?

– Нещата трябва да стават непринудено и открито... например в строежа на този подлез съм участвал и аз. Когато започнаха да го строят, бях ученик 10 за 11 клас. Хванах се като работник. Обаче е недостъпно, много е стръмно. Ако не е „дребният“, не мога да се справя. Делян е моите крака. Докато не работеше асансьорът, Иван беше хванал дискова хер-

ния от мен: 32 стъпала са. Аз гледах повече от два пъти на седмица да не му досядам, но те, за бяла, станаха 22 пъти... Знаеш ли, въобще не ми тежи, че не излизам. Аз тая махала я знам – какво да й гледам? А и тя се е променила. Сега направо е грозна. Едно време най-високата къща беше на етаж и половина и дърветата бяха по-високи от къщите. А като видях читалището наистина се наскърбих. Там съм ходил на детска градина, а после съм играл в танцов състав. Тогава то беше най-високата сграда в цялата махала, а сега се е схлупило...

Имам уговорка с Иван да ме води в библиотеката, ама има стълби нагоре. Ходил съм, докато още работех и ми пазеха картоната. Може и сега да ми го пазят – защо да не ми го пазят? Аз нямам невърнати книги.

„Тук в махалата е достъпно, щом тате може да идва с мен в училището да играем баскетбол или до подлеза да играем на компютри“, твърди Делян, малкият син на Григор.

В Общинската служба за социално подпомагане (ОССП) – ГАБРОВО ИЗПЛАЩАТ СУМИТЕ ЗА ПРЕУСТРОЙСТВО НА ЖИЛИЩЕ

До редакцията достигна добрата новина, че ОССП – Габрово е успяла да заделени пари за изплащането на целева помощ за преустройство на жилище, по смисъла на чл. 53 от Правилника за прилагане на Закона за защита, рехабилитация и социална интеграция на инвалидите (ПЗЗРСИИ). Общозвестно е, че трудно се получава тази помощ, предимно поради недомислие в Закона, което

дава възможност на институциите непрекъснато да си прехвърлят взаимно отговорността за липсата на средства по това перо в бюджета.

Ние искахме да се уверим, че това хубаво нещо наистина се е случило, че има шанс да се случи отново и че има служители в ОССП, които проявяват разбиране и ангажираност към проблемите на хората с увреждания. Когато се обадих в ОССП – Габрово и ги попитах как се е стигнало до този прецедент – изплащането на целевата помощ, думата „прецедент“ смути служителката. Тя не смяташе, че проблемът е толкова сериозен и за няколко дни направи справка с ОССП в други градове. Оказа се, че **до**

момента за 2002 г. в страната са изплатени общо 48 целеви помощи по смисъла на чл. 53 от ППЗЗРСИИ. Цифрата не е голяма, но това все пак вдъхва надежда, че ситуацията се променя и когато желанието за подкрепа е налице, има и възможност да се реализира.

От социалната служба в Габрово обясниха, че при подаване на молбата не се изискват допълнителни документи, освен упоменатите в Закона. На въпроса колко време се бави процедурата, ми отговориха, че са минали около 3 месеца от датата на подаване на молбата до изплащането на сумата, която е била с максимален размер – 600 лв. Това е първата и единствена до момента подобна молба, подадена при тях.

Как се случи това...

Целевата помощ е изплатена на Даниела Цанкова. Нейната майка – Стефка Цанкова, ме запозна с детайлите.

През 1991 г. Даниела претърпяла катастрофа, след която се придвижва с инвалидна количка. Правена ѝ е операция във Виена, където за първи път тя и семейството ѝ са видели какво представлява достъпната архитектурна среда. По време на едномесечния си престой там са гостували на семейство, чието дете също се придвижвало с инвалидна количка. Семейството живеело в специално пригоден квартал с изцяло достъпни жилищни блокове, магазини, скосени тротоари, обществени сгради и т.н. У семейство Цанкови се зародила идеята да направят жилището на дъщеря си удобно за нея. Оттогава работят по реализирането на тази своя идея. Вече доста години.

Семейството не е знаело към кого да се обърне за съдействие, а и не разполагали с достатъчно средства, ето защо решили да правят нещата постепенно. Всичко започнало, когато бабата на Даниела ѝ преписала апартамента си. Ремонтът започнал от кухненския бокс на малкото жилище. Първо махнали вратата, но се оказало, че това не е достатъчно и се наложило да се бутне цялата стена, с разрешението на Съвета, разбира се. Последвало разширение на банята – отново премахване на врата и оформяне на свод вместо нея. Постепенно премахнали всички врати и подменили цялата

дограма с плъзгаща. Сменени са кухненските шкафове с по-малки, за да бъде удобно, мивката е смъкната и шкафът под нея е направен с място за краката, Апартаментът е с теракот, терасата е остъклена, подът е изравнен навсякъде, като на някои места се е наложило да се повдига, а на други да се смъква нивото. Тоалетната е повдигната.

Първият етаж е на кота нула, т.е. нивото от входа до асансьора е съвсем равно. Жилището е на осмия етаж. В блока живеят и други хора на инвалидни колички.

Семейство Цанкови смятат, че архитектурната среда в Габрово е недостъпна и не се прави нищо, за да се подобри това положение. „В малките градове нямаме удобства“ – с болка казва майката на Даниела. „Ето например сега правят ремонт на тротоара пред блока ни. **Преди си бяхме направили скосяване на тротоара, за да бъде по-удобно при маневрирането на количката. Сега, когато сменяха тротоарните плочки, махнаха скосяването и направиха висок бордюр.** Помолихме да направят скосяване, но отговорниците по ремонта само вдигнаха рамене и казаха, че не го решават те, а трябвало това да се заложи като изискване при изготвянето на плана.“

Разбрали са за полагащата им се целева помощ от вестниците. Според законовите изисквания ОССП изпраща социален работник в дома, където е направено преустройството, за да се направи социална анкета и да се даде становище дали направеният ремонт наистина улеснява придвижването, а не е просто козметичен. На оглед в този дом идва Радостина Братованова и остава очарована от това, което вижда, защото всичко е направено с много любов и грижа. Разбира се, изплатената сума покрива една съвсем малка част от преустройството на жилището на Даниела, но законът е такъв.

Госпожа Цанкова и цялото ѝ семейство са изключително доволни от разбирането и вниманието, които са срещнали в Общинска служба – Габрово. Коректното отношение не е приключило с изплащането на сумата. Независимо от факта, че са минали вече няколко месеца, госпожа Братованова следи какво се случва, за да не се създават излишни неудобства на Даниела.

*Страниците подготви
Дияна-Петя Делчева.*

Слънчевата Мария

Няма как да не ви представяме хората от нашия екип, защото вярваме, че трябва да познавате всички от Консултантския център, хората, на които гласувате доверие. По този начин частица по частица рисуваме лицето си. Някой ден ще направим колаж от тези части и ще ви се представим като

цяло. Със сигурност ще се получи интересен и много шарен портрет. Важно парченце от нашия пъзел е Мария Яръмова. Тя е само на 22 години, но вече смело е нагазила в социалната дейност.

– Осъзнат ли беше изборът да учии „Социални дейности“?

– Не. Знаех, че искам да работя с хора – мислех си за психология или нещо подобно. Ще излъжа ако кажа, че на 18 години съм знаела ясно, че искам да работя точно това. Поне горе-долу знаех какво ми се учи, кандидатствах и ме приеха „Социални дейности“. В началото нямах представа какво точно означава това и бях малко притеснена, пък и нямаше подобен курс преди нас, за да ни ориентират колегите за какво става дума. Искаше ми се да уча психология и смятах след първата година да се преместя. Не го направих, защото специалността ми хареса, а и бях свикнала с курса, имах приятели. Щеше да ми е трудно да отида в нова специалност, сред нови хора и останях. В края на първи и началото на втори курс наистина взех присърце идеята за социална работа. Нещото, което най-много ми допадна беше, че се работи с хора.

– Можеш ли да се опишеш с едно изречение?

– Мога с една дума – искрена.

– От шест месеца си в Консултантския център, какви са ти впечатленията от работата тук?

– Харесва ми социалната работа в Консултантския център, начинът по който се работи, методите. Работим на едно наистина добро ниво, в сравнение с това, на което мои колеги работят, харесва ми

екипът. Социалният работник тук изпълнява три роли – „гейт кийпър“ (човекът, който приема, „вратар“ – б.р.), социален консултант и водещ на случай. „Гейт кийпърът“ е човекът, който прави оценката, когато идва нов клиент. Когато клиентът е само със социална заявка, говорим за социално консултиране. Когато клиентът има повече от една заявка и това изисква продължителна работа с него, става дума за водене на случай. Не ми харесва обаче, че като хора от един екип не винаги си казваме всичко, когато има проблем, че обличаме проблемите в много думи, вместо да ги формулираме направо.

– С какви проблеми идват най-често хората в Консултантския център?

– Трудно ми е да открия нещо конкретно. Мисля, че хората с увреждания в България имат най-вече нужда от социални контакти, имат нужда те самите да се възприемат като независими, за да могат и другите да ги приемат като независими. Хората с увреждания се сблъскват с много законови и бюрократични недоразумения, както и всички останали българи. Но за тях е много по-болезнено, защото продължават да са изолирани, да нямат нужната информация, а това ги прави и по-неуверени. Основните проблеми на клиентите на Консултантския център са свързани с Общинските служби за социално подпомагане, проблеми в общуването с другите, възпрепятстването на преустройството на личния автомобил или апартамент, трудностите в системата на здравеопазването и други.

– Какво те кара да се усмихваш?

– Много неща. Когато съм щастлива, когато клиентът, за когото работя е доволен. Близките ми хора, от които съм емоционално зависима, ме карат да се усмихвам.

– А какво те натъжава?

– Най-много ме натъжават болестта и смъртта, трудно ми е да ги приема като нещо естествено.

– Как се виждаш след години?

– С четири деца и по-кратък работен ден, за да мога да прекарвам повече време с тях.

(Очаквайте скоро да ви запознаем и с друга прекрасна част от нашия екип.)

Повод за празник и преосмисляне

Беше предпоследната седмица на август, когато вратата на Кошера беше отворена от 1000-я ни клиент. Искаме да споделим с вас този ценен факт, защото това е истинското признание за усилията, които полагаме – хората с увреждания у нас да получат цялата им нужна подкрепа по пътя към независимост. Въпреки сбърканата система, незачитането и безумията, в които живеем, той дойде – едно младо момче, което носи в себе си вярата, че има надежда и любов. За всички.

Докато разговаряхме той ми напомняше за рицарите, които познаваме от историята и книгите. С борбеност, присъща на младостта, с мъдрост от живота, с блясък в очите, какъвто от много време не бях срещала. Няма да го видите на снимка, защото той е това, което сме били и което ще бъдем, той е непознатият, но усмихнат младеж, с когото се разминаваме на улицата, срещаме в магазина или на плажа. Той е и мъжът с патериците, който уверено крачи за среща с любимата жена. Натъжават го егоизмът и студенината и може би затова в края на нашата среща пожела на читателите: „Когато паднат да не се задържат дълго на земята, да се изправят и да продължат напред, независимо от всичко“.

А ето какво ми разказа Драго:

За себе си

Казвам се Драган Драганов, на 23 години съм и живея в София. Когато съм бил на две години ми откриват бронхиална астма. До седемнайсет годишна възраст бях по болници и санаториуми. Живеем само с майка си, баща ми ни е изоставил, когато съм се родил. Не мога да се оплача, нищо не ми е липсвало тогава. Само има неща, които са ми чужди и непознати. Чувствах се много по-добре след лечението и терапиите. Завърших през 1998 г. СПТУ по Машиностроене, но с тази специалност не може да се намери реализация у нас. Работил съм какво ли не – монтьор на авто-газови уредби, дистрибутор, барман, колбасар. В момента нямам постоянна работа, затова и дойдох в Консултантския център. Искам да запиша някакви кур-

сове за преквалификация, да науча английски език и компютърна грамотност. Хоби са ми автомобилите, мощните двигатели, високите скорости и демонстративните спортове.

За майка си

Майка ми е с особено място в моя живот. Тя е с изключително силен характер. По рождение е имала изкривяване на единия крак, наложили са се няколко операции, започнала е да претоварва здравия крак и впоследствие заболява и той. Преди години падна по едни стълби и гръбначните ѝ прешлени също са увредени. Работила е като снабдител шофьор – изключително тежка работа, което е доуложнило състоянието ѝ. Малко ѝ завиждам, защото е професионален шофьор за разлика от мен. На този етап положението е овладяно, но е трудно – единствено аз се грижа за нея.

За различността

Често съм се чувствал различен, но това беше някак си наложено. Всички, които знаеха за състоянието ми и за това, че при по-голямо физическо натоварване мога да получа астматичен пристъп, до такава степен ме щадяха, че се чувствах не на мястото си. Забраняваше ми се да играя футбол с другите, да съм в прашни помещения. После се абстрахирах от всички, които ме третираха по този начин – започнах да ходя на фитнес, да тренирам, да тичам в парковете. Светът изглеждаше по различен начин, чувствах се много добре и сега е така. Трябва генерална промяна в отношението към хората с увреждания и то още от началото. На едно дете не бива да му се втъпява, че е различно. Когато състоянието е контролируемо не трябва да се изтъква някакво различие. **Не трябва да има забрани – тоест ако имаш увреждане не трябва да правиш разни неща. Това е абсурд, при положение, че другите деца са навън, а ти седиш затворен въщи, защото си чуплив. Трябва да има контрол, но не и натрапена изолация.** Освен това за всяко дете, за всеки човек всичко е строго индивидуално и това трябва да е ясно и избрано от всички...

А хората с увреждания са такива каквито са. Като всички останали – ти си с руса

коса, друг е с черна, той или тя е на количка – няма никакво значение. Увреждането не прави хората по-малко способни да дават топлина или обич. Проблем е, че по-зрелите хора с увреждания не могат да намерят сили сами да си помогнат. В очите им винаги има една странна тъга и може би общуването с други хора, независимо какви, ще ги посъбуди.

За мечтите

Мечтая за повече добри закони и сигурност за всички. Сигурност в семейството и в света. Не мечтая за чудеса, но се сещам, че имам близки и роднини, които не

съм виждал от години, защото всеки е зает с безмилостната борба за оцеляване и май срещите ми с тях се превръщат в мечта. Мечтая хората в България да живеят по-добре, но подобни мечти се постигат само ако има обединение, а не всеки за себе си – както е днес.

За бъдещето

Объркан съм. Искам да се видя в различни светлини – със стабилно семейство, което е нормално осигурено, кариера и реализация, но не бляскави. Да мога след време като се обърна да видя, че съм направил нещо.

ОБУЧИТЕЛНАТА ПРОГРАМА на Консултантския Център до края на 2002 година:

АНГЛИЙСКИ ЕЗИК

Това обучение е традиционно за Консултантския център. Групите са за начално, средно и напреднало ниво. Провежда се всеки вторник с чуждестранен преподавател.

БИЗНЕС – ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО

Стартира в средата на октомври. Акцентите са поставени върху практическата приложимост на знанията и уменията. Дългосрочно обучение (над един месец при ежеседмични срещи).

МОБИЛНОСТ

За хора, които се придвижват с инвалидни колички. Акценти: изграждане на основни умения за баланс на количката, преодоляване на стъпала и бордюри, падане, ставане...

КАК ДА СИ ТЪРСЯ РАБОТА

През ноември. Няколкодневна програма. Мултимедийни приложения към материалите.

СЕРИЯ „ВАШИТЕ ПРАВА“

Обучението се провежда по следните теми:

- Законът за защита, рехабилитация и социална интеграция на инвалидите
- Пенсиите за инвалидност
- Нашият бизнес – облекчения и стимули за хора с увреждания
- Новата наредба за експертиза на работоспособността
- Здравно осигуряване и медицински услуги за хора с увреждания
- Придобивки и социални услуги за хора с увреждания
- Образование и труд за хора с увреждания

Страниците подготви Галина Стоева.

Привикнали сме толкова често да слушаме коментари, свързани с проблемната тема „ДЕЦА“, че сме станали нечувствителни към онова, което се случва или не се случва. Като че ли не се задълбочаваме в размисли нито

около изчерпателността на разглеждания проблем, нито около компетентността на хората, които го обсъждат. (Искрено се надявам да се лъжа в преценката си и това да се окаже характерно за малка група хора – толкова малка, че да се отнася към изолираните случаи, например). Но в известна степен сетивата ни са загубили способността си да регистрират полезността на промените в тази посока. Въпросът е дали това се дължи на неразбиране на проблема или просто на нежелание да натоварваме и без това достатъчно задъханото си ежедневие с допълнителни трудни за осмисляне философски, житейски, етични и други въпроси. Реалността обаче го изисква, особено когато това се отнася до бъдещето на деца, които растат и се обучават в сегрегирани училища, т.е. в изолирана среда или изобщо не посещават училище, поради липсата на ресурс, независимо какъв.

И необходимо ли е винаги изострянето на даден проблем да стигне до краен предел, за да се вземат някакви, та било то и частични мерки? По какъв начин може да се гарантира, че нещата ще се случат, или че е налице реална, а не мнима ангажираност към проблема? Защото често пъти работата по даден проблем приключва само с неговото афиширане.

Поводът за подобни размисли е приетата на 11 април 2002 г., с Решение на Министерски съвет „**Национална програма за децата на България**“, чийто координатор е Министерството на образованието и науката.

Програмата има три приоритетни области, формиращи развитието на детето – училищна среда, семейна среда и социална среда. Всяка от тези области крие опасности за здравето и живота на децата, поради което включва конкретни мерки,

основаващи се на принципите на превантивен контрол, ограничаване и преодоляване на опасностите.

„Мерките и действията надхвърлят рамките на проблема за здравето и безопасността на децата и обхващат цялостното им личностно развитие.“ – това е мнението на експертите, създали тази Програма.

Те твърдят също, че „Програмата отчита всички предложения и препоръки, направени от отделните министерства, държавни агенции и неправителствени организации за решаване на проблемите на децата, засягащи тяхната сигурност и условията за реализирането им в обществената среда“. Възможно е и наистина да си мислят, че са го постигнали. Аз обаче съм с особено мнение. Прочетох много внимателно тази Програма, **но никъде в нея не срещнах идея за равнопоставеност на децата с и без увреждания...** И понеже в България е много разпространено класифицирането (не само на децата, но и на възрастните на „валидни“ и „невалидни“), би било добре поне първоначално да се упомене точно кои деца обхваща Програмата. Защото ми се струва, че децата със специфични нужди не се вменят в нейните приоритети.

Една от трите основни области, формиращи развитието на детето, е именно социалната среда. Ако децата с увреждания не се обучават в масовите училища, а бъдат изпращани само в специализирани, тогава за какво стимулиране на социалното развитие на децата си говорим изобщо? Не съм психолог и нямам претенции за компетентност нито в психологическата, нито в социалната област, но наблюденията ми на учител в масово училище са в подкрепа на идеята децата с увреждания да се обучават в интегрирана среда, между своите връстници без увреждания. Защото това ще им даде възможност да се опознаят взаимно, ще ги направи по-чувствителни един към друг и ще спомогне за изграждането на техните защитни и самозащитни умения и навици от опасностите на заобикалящата ги социална среда. Не можем да очакваме да създадем у едно дете с увреждане умение да се социализира и да се пази от опасностите на средата и в същото време да се стараем да го изолираме, като го държим в специализи-

рано заведение или у дома, защото това нарушава естествената връзка между средата и хората.

Единствената дейност, насочена пряко към децата с увреждания, заложенa в Програмата, е „Осигуряване на достъпна и сигурна среда за децата с увреждания – на обществените места, в детските градини, училищата, транспорта.“ Инициатор е Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД). Нормативната уредба се съдържа в чл. 27 до чл. 34 от Закона за защита, рехабилитация и социална интеграция на инвалидите (ЗЗРСИИ). Като отговорни за реализирането са посочени: МРРБ, МОН, ХЕИ, ДАЗД, училищните настоятелства, общините и НПО. А срокът е посочен като неотложен. Това, колкото и ангажиращо да изглежда, отново като че ли предполага измъкване – срокът е мъгляв, макар и неотложен, а доколкото познавам работата на институциите, те имат навика да си прехвърлят отговорностите дотогава, докато съвсем се размият.

Иначе би било чудесно най-после държавата да направи нещо полезно за всички свои деца. Като начало – да извади от специализираните училища децата, които могат да се обучават сред своите връстници в масовите училища. Искрено се надявам, че под упоменатите детски градини и училища авторите на текста са имали предвид адаптирането и осигуряването на масовите детски и учебни заведения, а не на специализираните. По-голямата ми надежда обаче е свързана с осигуряването на ресурси, в това число и финансови. Защото за тази дейност финансиращи институции не са посочени.

Като една от следващите дейности е отбелязана идеята за „създаване на обществен фонд, включително чрез дарения и данъчни преференции, за извършване на неотложни ремонти, за осигуряване на безопасността на децата в детските градини, училищата, интернатите, домовете за деца, както и прилежащите им съоръжения и територии“. При сега действащата нормативна уредба не мога да си представя как точно ще се случи това, ако не се намери подходящ начин за стимулиране на дарителите, например.

Създателите на Програмата твърдят, че тя е „отворена и при необходимост, след анализ на резултатите от прилагането ѝ, може да бъде актуализирана“. А аз отново не видях да се споменават нито срокове, в които ще бъдат изнесени резултатите от реализирането на тази програма, нито институция, която ще ги оповести, нито кой има право да дава мнение за съответни промени или допълнения.

Не искам да останете с впечатлението, че съм негативно настроена към Програмата, напротив – просто изразявам опасения, че тя може да се окаже поредната нереализирана идея. Зная също и че тези неща все още у нас се променят изключително бавно и е необходимо да се въоръжим с търпение.

Като че ли не остана много място за надеждата, но нея я има. Моята надежда е, че промяната ще започне да се случва сега, тук и с нас. Защото всички сме отговорни за това какво ще се или няма да се случи. Твърди се, че децата са бъдещето на страната – за да подобрим бъдещето обаче, трябва да започнем с промяна на настоящето, нали?

Дияна-Петя Делчева

МАЛЪК БАЛКАН е името на новия интеграционен проект, по който ще работят нашите приятели от **Сдружение „Движение 12“**. „Идеята е да създадем едно достъпно за всички сценично пространство, в което всеки може да бъде автор и творец, независимо дали има увреждане или не, независимо дали е учил дълги години за сценичен изпълнител или не“ – сподели ръководителят на проекта Кристиана Бояджиева. Освен от България, в проекта са се включили участници и от Македония, Югославия, Словения, Румъния, Косово и Чехия. Проектът, който се финансира по мрежовата програма „Изкуство и култура“ на институт „Отворено общество“ – Будапеща, е наистина добро начало за подобряване на диалога не само между отделни групи хора в собствената ни страна, но и в международен план.

(НЖ)

За интеграцията, помощните училища и децата

или колко важно е да имаш увреждане

И така, както сме на вълна проекти и национални програми, Министерството на образованието и науката (МОН) току в началото на учебната година реши да действа. Първо от министерството решиха най-после да обявят война на неграмотността сред българите и обявиха за тази година прием на деца до 16 години в първи клас. Имаше варианти 16-годишните да учат с 6-годишните, но слава Богу, подобно „интегриране“ не се случува – различните възрастови групи ще са в отделни паралелки. Но явно министерството има мераци да интегрира и затова започва изпълнението на програма за „цялостно интегриране на деца от малцинствата“. Тоест децата от ромски произход да бъдат извадени от училищата в гетата и интегрирани в общообразователните училища. Даже ще бъде създаден Консултативен съвет по образованието на децата от малцинствените общности като постоянен междуведомствен орган, освен това ще бъде въведена и нова длъжност помощник на учителя, който ще превежда и ще посредничи. Дотук добре, но защо МОН се заема само с интеграцията на ромите, при положение че трябва да се интегрират всички групи ученици, които са в неравностойно положение, включително и децата с увреждания. И щом ще има нови длъжности, то няма основание да се откажат места и за ресурсни учители в подкрепа на децата с увреждания в масовото училище. Общозвестно е, че децата с увреждания продължават в голямата си част да пребивават в специализирани училища, които са предимно помощни – тоест гетата, от които МОН ще изважда ромските деца. Някак неес-

тествено е, меко казано, подобно отношение към проблема *интеграция на децата*. Това навежда на не особено приятни заключения, че МОН имитира европолитика като жонглира с вече поизтъркания и прекалено политизиран термин интеграция. Което не е задължително да означава, че водещото в цялата работа не е интересът на българските деца...

А иначе се оказва, че било изключително важно детето, особено ако е от мизерстващо семейство, да има увреждане – само така то може да е в полза и на себе си, и на семейството, да си намери подслон и храна. Само трябва да се направи на дете с умствено увреждане пред диагностичната комисия и мястото в помощното училище му е осигурено. Оказва се, че и самите комисии са правили компромиси, за да не отиде детето на улицата. Едва миналата година МОН е забранило приема на ромчета в помощни училища и контролът се затегнал.

Трябва да сме изключително късогледни, за да не видим, че помощните училища всъщност са всичко друго, но не и училища, че в тях се събират деца, не за да се образуват, а за да не се съкращават учителите. Което е престъпление спрямо децата. Реалността изисква друго – по всеки възможен начин да бъде защитен интересът на детето. А това означава да се развият максимално неговите възможности и всички усилия и ресурси трябва да са насочени натам. Ако това от МОН не го разбират значи просто отчитат дейност, а от това е известно, че ефект няма.

Валентина **Воденичарова**

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

За страните от Европа е важно да отбележим, че вече се чувства ефектът от общите принципи и политики, приети от Европейския съюз, които постепенно стават част от националните законодателства.

В сферата на образованието страните-членки на ЕС се договориха:

- Да засилват, където е необходимо, усилията си за интегриране, или да насърчават **интегрирането на ученици и студенти с увреждания в общообразователната система;**
- Да разглеждат пълното интегриране в общата система на образованието като **първа възможност** при всички съответни случаи;
- **Всички учебни заведения да са в състояние да отговорят на потребностите на ученици и студенти с увреждания.**

Поредицата от програми за младежи, въведени през 2000 година, предвиждат конкретни мерки за интеграцията на лицата с увреждания в живота на общността.

Забрана за дискриминация

- Съветът на министрите призовава страните-членки да вземат действени мерки за заетост на лицата с увреждания.
- От страните-членки се изисква да включат Директивата за установяване на обща рамка за равнопоставеност при заетостта и професионалното развитие в националното си право, като приемат законодателство, което забранява дискриминацията срещу лицата с увреждания на пазара на труда.

тостта и професионалното развитие в националното си право, като приемат законодателство, което забранява дискриминацията срещу лицата с увреждания на пазара на труда.

- Съгласно Европейската стратегия за заетост, от страните-членки се изисква да изготвят ежегодни национални планове за действие.
- Препоръчва се също така страните-членки да изготвят **„съгласуван набор от политики, който да спомогне за социалното приобщаване чрез подкрепа за интегрирането на групите и лицата в неблагоприятно положение и за борба срещу дискриминацията при достъпа до и на пазара на труда“.**
- Финансовата подкрепа на Европейския социален фонд може да се използва за:

Редица действия – включително субсидии за работни заплати – за придобиване на професионален опит, схеми за квалификация и преквалификация, временно гарантирана заетост и други временни мерки, засягащи пазара на труда. Осигурява се подкрепа и за самостоятелна заетост, включително развитие на кооперации за хора с увреден слух или такива с тежки физически увреждания;

Чрез инициативата EQUAL на Общността за транснационално сътрудничество да се насърчат нови средства за борба с дискриминацията и неравенството на пазара на труда.

Продукти и услуги за лица с увреждания

Разработени са стандарти на ЕС за групи продукти като: инвалидни колички, мощни средства за ходене, легла и повдигащи устройства. **В бъдеще те ще заменят еквивалентните национални стандарти.**

От страните-членки на ЕС се изисква да освобождават от ДДС „някои дейности в интерес на обществото“, включително и някои услуги за лицата с увреждания.

Изисква се предмети за ползване от лицата с увреждания при определени условия да бъдат внасяни **без вносни мита.**

Автобусите и вагоните, използвани за градски транспорт, трябва да бъдат достъпни за лица с ограничена подвижност, включително такива, които използват инвалидни колички.

На борда на фериботите и високоскоростните плавателни съдове трябва да

има обща информация за услугите и мощта, предоставяни на възрастните и лицата с увреждания на борда, която да бъде довеждана до знанието на пътниците и да бъде във формати, подходящи и за хората с увредено зрение.

Една от целите на инициативата „eEurope“ е страните-членки и ЕС да приемат насоки за инициативата за достъпност (WAI), за да бъдат **дизайнът и съдържанието на публичните Web сайтове достъпни за лицата с увреждания.**

От страните-членки се изисква да предприемат действия за реализиране на три основни цели:

- Използване потенциала на информационното общество в полза на лицата с увреждания и на други лица в неравностойно положение;
- Премахване на бариерите пред информационното общество;
- Насърчаване на партнирането от страна на всички заинтересовани.

Институционална рамка за разработване и приложение на политики по отношение на уврежданията

Отговорността за предлагане и изпълнение на политики по отношение на уврежданията в ЕС пада върху Европейската комисия.

Звеното за интегриране на лицата с увреждания към генералната дирекция „Заетост и социални въпроси“ играе централна роля в разработването и упражняването на цялостна политика, свързана със стратегията на ЕС по отношение на уврежданията.

Междуведомствената група по уврежданията е създадена, за да събере „кореспондентите по въпросите на уврежданията“ от съответните генерални дирекции.

Този интерес се поддържа и на равнище ЕС от:

Парламентарния клуб в Парламента на Европа по въпросите на уврежданията, който се състои от членове на Парламента на Европа от различни партии с интерес към въпросите на уврежданията, работещи заедно за привличане на съответно внимание към потребностите на лицата с увреждания в дискусиите и решенията на Парламента.

Създаден е механизъм за редовен об-

мен на информация и становища между страните-членки и Комисията.

Групата от представители на високо равнище на страните-членки по въпросите на уврежданията се състои от висши длъжностни лица от всяка страна-членка, с наблюдатели от Исландия, Норвегия и Съвета на Европа.

Институции с контролни функции

В самите страни-членки няма общ подход към организирането на отговорности, свързани с въпросите на уврежданията, на правителствено равнище. Както в Комисията, отговорността е поделена между няколко правителствени ведомства, но обикновено водещата отговорност е възложена на едно ведомство. Групата на високо равнище е издала Компендиум за организацията във всяка страна-членка в областта на изготвяне на политиката по отношение на уврежданията.

Освен това, съществува утвърдено средство за влияние върху развитието на нещата на равнище ЕС, а оттук и на национално равнище, чрез **Европейския форум на хората с увреждания (EDF).**

Форумът е „независим глас“, който представлява целия спектър на лицата с увреждания и на родителите на лица с увреждания, които не могат да се представят сами. Той често работи в тясно сътрудничество с междуведомствената група по уврежданията.

Организациите-членки на EDF също могат да се стремят да повлияят директно политиката на равнище ЕС. Всеки от **Националните съвети на лицата с увреждания** обаче има конкретна роля – да насърчава и, когато е уместно, да подпомага съответното национално правителство за въвеждане на необходимите мерки на национално равнище за изпълнение на намеренията и изискванията на директивите на ЕС и други инициативи.

Индивидуална оценка на увреждането

Предвид спецификата на Европейския съюз, в доклада не е представено законодателно решение на индивидуалната оценка на увреждането.

(НЖ)

ЦНЖ благодари на...

През август организирахме акция за събиране на подписи в подкрепа на нов закон за равнопоставеност и равни възможности на хората с увреждания в България. Заедно с това продължават и подписките в подкрепа на изграждане на достъпна архитектурна среда за всички, възможност за децата с увреждания да учат в масови училища, да се гарантира реално участие на хората с увреждания в обществения и политическия живот, както и да се предостави възможност те да се реализират на пазара на труда. За провеждането на акцията, разбира се, поискахме разрешение от Столична община и бяхме изключително приятно изненадани от експресната реакция на Общината – още на следващата сутрин получихме разрешението, както и това на Столичната дирекция на вътрешните работи. **БЛАГОДАРИМ НА ТЯХ И НА НАШИТЕ ДОБРОВОЛЦИ**, които с готовност се отзоваха на молбата ни и в продължение на цял месец доброволстваха пред паметника на „Патриарх Евтимий“, пред фонтана на площад „Славейков“, подлеза на хотел „Плиска“, подлеза на метростанция „Сердика“ и в градовете Видин, Карлово, Елхово, Николаево, Плевен, Айтос и Пловдив.

Има шанс Народната библиотека „Св.св. Кирил и Методий“ да стане достъпна

В началото на месец септември „най-достъпният“ човек в ЦНЖ – инж. Миро-

любка Бацарова и Люба Чавдарска – нашият инфотекар, се срещнаха с директорката на библиотеката, доц. Боряна Христова, където се уговорили да направим одит за достъпност – тоест да се види къде какво е направено, какво трябва да се донеправи и оттам нататък да търсим начини Народната библиотека да стане удобна за ползване от читателите с увреждания.

* * *

Основният ремонт на **Националния стадион „Васил Левски“** приключи. Официалното откриване е на 12 октомври. Надяваме се да документираме събитието и да ви покажем как изглежда стадионът – спазени са всички норми за достъпност. Така че, уважаеми запалнянковци – хайде на мач, насладете се на любимата си игра на живо. По пътя към местата си в различните сектори няма да срещнете никакви физически прегради.

ДИСНИЛЕНД в България

„Софияленд“ е името на най-големия и атрактивен увеселителен парк на Балканите, който се намира в близост до столичния квартал „Хладилника“. Той бе открит на 21.09.2002 г. Освен че има европейски вид, всичко е съобразено и с европейските норми за достъпност. Така че, ако искате да полудувате, заповядайте в „Софияленд“. Това, че се движите с инвалидна количка, тук не е проблем. Навсякъде има асансьори, а виенското колело и другите съоръжения са с платформи. Убедете се сами!

(НЖ)

Консултантски център към ЦНЖ – София предоставя услуги за независим живот на хора с физически увреждания в трудоспособна възраст от град София. За да ползвате услугите на консултантите ни, заповядайте при нас – бул. Христо Ботев № 36, вход от ул. Солунска, или ни потърсете на телефони 951 51 66 и 952 09 86. Адресът на електронната ни поща е cil-cc@bitex.com.

За ваше улеснение търсете Жени, която бързо ще ви ориентира как да стигнете до това, което ви интересува.

n(o)vib

С финансовата подкрепа на Холандската организация за международно развитие и сътрудничество – Новиб
Financed by the Netherlands Organisation for International Development Cooperation – Novib

Отговорен редактор:
Валентина Воденичарова
Без-отговорни редактори:
Вера Младенова
Дияна-Петя Делчева

Предпечат и печат:
Офис Маркет ЕООД
Тираж 1000.
Разпространява се
безплатно.

Център за независим живот

София 1000, ул. Гургулят № 2
мел./факс: (02) 98 98 857, 98 11 548,
98 05 839, e-mail: cil@bitex.com,
www.cil-bg.org